

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 345/2020
10.12.2020. година
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Бранка Станића, као председника већа, Татјане Матковић Стефановић, Татјане Миљуш, Јелене Боровац и Јасмине Стаменковић, као чланова већа, у парничном поступку по тужби тужиоца Предузеће за производњу, трговину и услуге СТАЈИЋ GROUP д.о.о. Београд-Вождовац, чији је пуномоћник Александар Калић, адвокат у..., против туженог ProCredit Bank а.д. Београд, чији је пуномоћник Весна Јовичић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 672/19 од 16.01.2020. године, у седници већа која је одржана дана 10.12.2020. године, донео је, следећу

ПРЕСУДУ

I ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиоца.

УСВАЈА СЕ ревизија тужиоца, па се **ПРЕИНАЧАВА** пресуда Привредног апелационог суда Пж 672/19 од 16.01.2020. године и **ПРЕСУЂУЈЕ**:

ОДБИЈА СЕ жалба туженог као неоснована и потврђује пресуда Привредног суда у Београду П 5325/2018 од 14.11.2018. године.

II ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу накнади трошкове поступка у износу од 26.336,00 динара у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Београду П број 5325/18 од 14.11.2018 године, у ставу I изреке утврђено је да је ништава и да не производи правно дејство одредба члана 1. Уговора о кредиту бр. ...- ...-... од 10.12.2009. године који је закључен између тужиоца и туженог, која гласи „корисник кредита је сагласан да банка приликом исплате кредита задржи 2% од износа одобреног кредита, а на име трошкова обраде кредита“. Ставом II изреке обавезан је тужени да тужиоцу исплати износ од 54.471,66 динара са законском затезном каматом од 10.12.2009. године па до исплате. Ставом III изреке обавезан је тужени да тужиоцу исплати износ од 33.836,00 динара на име накнаде трошкова парничног поступка.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 672/19 од 16.01.2020. године преиначена је наведена првостепена пресуда у целости, па је одбијен тужбени захтев да се утврди да је ништава и да не производи правно дејство одредба члана 1. Уговора о

кредиту бр. ... – ...-... од 10.12.2009. године који је закључен између тужиоца и туженог, која гласи „корисник кредита је сагласан да банка приликом исплате кредита задржи 2% од износа одобреног кредита, а на име трошкова обраде кредита“, као и захтев тужиоца да се обавезе тужени да тужиоцу исплати износ од 54.471,66 динара са законском затезном каматом почев од 10.12.2009. године до исплате. Обавезан је тужилац да туженом накнадни трошкове првостепеног поступка у износу од 13.500,00 динара и износ од 26.336,00 динара на име трошкова другостепеног поступка, а одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против пресуде Привредног апелационог суда Пж 672/19 од 16.01.2020. године, тужилац је преко пуномоћника из реда адвоката изјавио благовремену ревизију, због погрешне примене материјалног права. Ревизију је изјавио позивом на одредбу члана 404. ЗПП, ради успостављања правне сигурности у циљу уједначавања судске праксе. Предложио је да ревизијски суд дозволи и усвоји ревизију.

По члану 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). О дозвољености и основаности посебне ревизије одлучује Врховни касациони суд у већу од пет судија.

Поступајући на основу цитиране законске одредбе Врховни касациони суд је дозволио одлучивање о посебној ревизији, јер су у конкретном случају испуњени услови за примену одредбе чл 404. ЗПП, ради уједначавања судске праксе.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) и утврдио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Тужилац, као корисник кредита и тужени, као давалац кредита, су били у уговорном односу по основу Уговора о кредиту бр. ... -... од 10.12.2009. године. Овим уговором тужени је одобрио тужиоцу кредит у износу од 28.572,00 ЕУР у динарској противвредности. Тим уговором тужилац се обавезао да ће туженом на име трошкова обраде кредита исплатити износ од 2% износа кредита, што представља износ од 54.471,66 динара и то тако што ће тужени задржати тако обрачуната средства од износа одобреног кредита. Закључењем уговора тужилац је прихватио одредбу да је упознат са структуром и висином своје обавезе, а у тренутку закључења уговора тужиоцу је уручен план отплате кредита, као и преглед битних елемената отплате кредита и основних података уговора, што укључује износ кредита, висину номиналне каматне стопе, рок отплате, ефективну каматну стопу, као и трошкове обраде кредита у износу

од 54.471,66 динара. Тужилац је приликом исплате средстава задржао на име трошкова обраде кредитног захтева 2% износа одобрене главнице кредита.

У овој парници предмет тужбеног захтева обухвата утврђење да је ништава одредба уговора о кредиту којом се успоставља обавеза тужиоца на плаћање износа од 2% на име трошкова обраде кредита, као и враћање датог по таквој уговорној одредби услед последица њене ништавости.

На основу претходно утврђеног чињеног стања првостепени суд налази да тужени није доказао да је тужиоца претходно упознао са тиме шта конкретно обухвата цена кредита. Висина ефективне каматне стопе није исказана у самом уговору, већ само номинална каматна стопа, уз право туженог да задржи накнаду у износу од 2% од вредности кредита на име трошкова, док је сама вредност трошкова исказана у посебним актима уз уговор, што ствара додатну конфузију за корисника кредита приликом потписивања уговора, те је тужиоцу остало непознато који су то конкретни трошкови које банка има приликом обраде кредитног захтева и цена трошкова, што га доводи у неравнопораван положај у односу на туженог. Стога је одредба уговора којом је предвиђено да је корисник сагласан да банка на име трошкова обраде кредита приликом исплате кредита задржи 2% од износа одобреног кредита ништава.

Другостепени суд не прихвата закључак првостепеног суда. Закључује да није ништава одредба уговора о кредиту у делу обавезе тужиоца да туженом на име накнаде трошкова обраде кредита исплати износ од 2% одобрених кредитних средстава задржавањем дела одобрених кредитних средстава. Узимајућу у обзир члан 10, 47, 103, 1065. и 1066. ЗОО, другостепени суд сматра да тужени има право да поред камате наплаћује и трошкове обраде кредита, односно да није искључено право банке да поред уговорне камате наплаћује и друге трошкове, али то, по ставу првостепеног суда подразумева да је клијенту било јасно какву обавезу преузима и шта чини укупан предмет његове обавезе, и да је у конкретном случају одредба уговора супротна начелу равноправности странака у облигационим односима, и начелу савесности и поштења, и стога ништава. Другостепени суд сматра да је битно да је и кроз висину ефективне каматне стопе укупан износ трошкова саопштен кориснику, и да нису били испуњени услови да се утврди ништавост уговорне одредбе, јер је у плану отпалате који је уручен тужиоцу приказана висина ефективне каматне стопе и под ставком „друге уплате“ јасно назначено да је тужилац у обавези да банци једнократно плати износ од 571,44 евра у динарској противвредности, односно 2% од износа уговореног кредита, колико износи трошак обраде кредитног захтева у складу са одредбом члана 1. Уговора о кредиту.

Врховни касациони суд не прихвата становиште другостепеног суда.

По одредби члана 103. став 1. ЗОО уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима и то ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се по одредби члана 109. ЗОО пази по службеној дужности.

Начело савесности и поштења је опште правило који треба да одреди приступ и понашање банке - даваоца кредита и представља њену законску обавезу засновану на

одредби члана 12. ЗОО који обавезује учеснике да се при заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа придржавају принципа поштеног промета. Уговор о кредиту по својој правној природи је посебна врста уговора по приступу. Али, код оваквих уговора слобода преговарања и уговарања није у потпуности искључена, пошто су висина кредита, рокови и начин враћања, па и средства обезбеђења резултат преговора и уговарања. Управо због тога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задуживања. Ако су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправичних уговорних одредби на штету тужиоца и непоштовања основних начела облигационог права из члана 12, 15. и 16. ЗОО исти се морају ценити код одлучивања о захтеву за ништавост уговора.

Тумачењем члана 1065. ЗОО произлази да приликом закључења уговора о кредиту, није искључена могућност банке да обрачунава друге трошкове поводом кредитних услуга. Ово право банке је прописано и подзаконским актима и то Одлуком о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите („Сл. гласник РС“, број 57/06), који је био на снази у време закључења спорног уговора о кредиту. Одлуком се прописује јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга, и то нарочито по основу депозитних и кредитних послова (ефективна каматна стопа), као и ближи услови и начин обавештавања клијента банке (тачка 1 став 1). Јединствени начин обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе банка примењује у поступку објављивања депозитних и кредитних послова из члана 4. Закона о банкама (тачка 1. став 2.). Према тачки 5. став 1. одредба под 1) понуда банке која се односи на депозите које банка прима, односно на кредите које одобрава треба да јасно и недвосмислено садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе и то: висину номиналне каматне стопе на депозит, односно кредит, износ накнада и трошкова које банка обрачунава клијенту у поступку полагања депозита, односно одобравања кредита, износ накнада и трошкова који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о депозиту, односно кредиту. Ставом 3. ове тачке прописано је да подаци из става 1. ове тачке треба да буду уведени и исказани у понуди из тог става тако да клијента ни једног тренутка не доведе у заблуду што се тиче било ког елемента тих података. Према одредби тачке 7. став 2. Одлуке, при закључивању уговора о кредиту банка уз уговор уручује клијенту један примерак плана отплате овог кредита, као и преглед битних елемената тог кредита који садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, као и оне који се не укључују у тај обрачун. Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе су: износ кредита, период отплате, номинала каматна стопа, ефективна каматна стопа, укупан износ камате која се плаћа у току коришћења кредита, укупан износ других трошкова које клијент треба да плати у току коришћења кредита и износ отплате рате, док се у обрачун ефективне каматне стопе не укључују подаци из тачке 5. став 1. одредбе под 2) ове Одлуке. Произлази да банка има право на наплату трошкова и наплату банкарских услуга, па тако одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове обраде кредита може бити правно ваљана, али само под условом да је понуда банке, односно план отплате кредита садржао јасне и недвосмислене податке о трошковима пуштања кредита у течај, а њихова наплата вршена кроз обрачун ефективне камате стопе.

Из претходно наведеног следи да одредба уговора о кредиту која предвиђа трошкове обраде кредита сама по себи није противна принудним прописима, јер она има основ у члану 1065. Закона о облигационим односима. Међутим трошкови обраде кредита у односу на механизам њиховог обрачуна и наплате подразумевају да се они исказују у ефективној каматној стопи. Банка обрачуном и наплатом ефективне каматне стопе врши наплату трошкова обраде кредита. Стога уговарање наплате трошкова обраде кредита у једнократном износу и то задржавањем дела средстава из одобреног кредита, а уједно и њиховим укључивањем у ефективну каматну стопу, доводи до неравноправности учесника облигационих односа у корист банке. Уколико је банка саопштила кориснику кредита износ трошкова обраде кредита и колико износи ефективна каматна стопе, тада не може накнадно вршити наплату таквих трошкова изван обрачуна ефективне каматне стопе, односно у тренутку пуштања кредита у течај и то кроз задржавање дела средстава из одобреног кредита.

Имајући у виду претходно наведено основани су ревизијски наводи у делу који се односе на то да се сви приходи банке из уговора о кредиту морају наплаћивати кроз ефективну каматну стопу, док је супротно поступање противно начелу савесности и поштења и једнаке вредности узајамних давања.

У конкретном случају, тужени је у својству даваоца кредита доставио тужиоцу, као кориснику кредита, преглед битних елемената уговора о кредиту који је укључивао трошкове обраде кредита исказане кроз ефективну каматну стопу, и опште услове пословања, док су у плану отплате кредита биле спецификоване главница, висина камате и накнада на име трошкова обраде кредита од 2%. На тај начин тужени је упознао тужиоца са висином његових обавеза. Међутим, иако је сам спецификовао начин обрачуна трошкова обраде кредита, тужени је задржао у спорном уговору о кредиту овлашћење да у вези са оваквом накнадом умањи и кредитна средства која је тужиоцу одобрио, односно да изврши наплату трошкова обраде кредита у интегралном износу, супротно условима отплате кредита и битним елементима уговора о кредиту које је сам сачинио и презентовао тужиоцу. Такво поступање не може уживати правну заштиту, јер је супротно начелу савесности и поштења прописаног у члану 12. Закона о облигационим односима. Одредба дела члана 1. Уговора о кредиту бр. ... -... од 10.12.2009. године која је тим поводом везивала парничне странке изложена је последицама ништавости, насупрот погрешном закључку другостепеног суда у овом делу. Услед последица ништавости, према члану 104. Закона о облигационим односима, тужени је у обавези да врати тужиоцу оно што је примио по ништавој одредби спорног уговора о кредиту. Следи да тужилац основано потражује од туженог износ од 54.471,66 динара, као средстава које је тужени задржао из одобреног кредита тужиоцу у складу са одредбом која се односила на накнаду трошкова обраде кредита, са припадајућом законском затезном каматом у смислу члана 210. и 214. Закона о облигационим односима.

Сходно томе, стекли су се услови за преиначење другостепене одлуке од стране Врховног касационог суда применом члана 416. став 1. Закона о парничном поступку.

Одлучено је о трошковима ревизијског поступка применом члана 165. Закона о парничном поступку. У односу на остварени успех у поступку по ревизији, тужиоцу применом одредаба члана 153, 154. и 163. Закона о парничном поступку припада

накнада трошкова насталих у ревизијском поступку, у складу са одређеним захтевом, у укупном износу од 26.336,00 динара и то на име састава ревизије у износу од 12.000,00 динара, према важећој Адвокатској тарифи, и на име судске таксе за ревизију износ од 14.336,00 динара, према Закону о судским таксама, због чега је одлучено као у II ставу изреке.

**Председник већа-судија
Бранко Станић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић